

УДК 347.9

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО РІШЕНЬ СУДІВ ЧИ ІНШИХ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ОРГАНІВ, ВИНЕСЕНИХ В ІНОЗЕМНІЙ ДЕРЖАВІ, ЯК ІНСТИТУТУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОНАВЧОГО ПРОЦЕСУ

Маркіян МАЛЬСЬКИЙ,
кандидат юридичних наук, адвокат

SUMMARY

This article is devoted to the peculiarities of enforcement of the courts' and other jurisdictional bodies' decisions rendered in a foreign country, including arbitral awards; determines that the implementation of such decisions as an institute of transnational enforcement process; determines the basic problems of enforcement of such decisions and concludes classification of such problems on procedural issues and problems related to the substantive law and failure to comply with the established procedure. It is concluded that there is a need to improve regulatory legislation of these decisions' enforcement.

It is also determined that since the procedure of recognition and permitting enforcement of such decisions is always required prior to their actual enforcement, the relevant provisions of the civil procedural law is also the part of the legislation governing the transnational enforcement process.

Key words: transnational enforcement process, international civil process, recognition and enforcement of arbitral awards and foreign court's decisions, institutes of transnational enforcement process.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто особливості виконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів, винесених в іноземній державі, в тому числі арбітражних рішень, визначено, що виконання таких рішень є інститутом транснаціонального виконавчого процесу, виокремлено основні проблеми такого виконання та проведено їх класифікацію на процесуальні проблеми та проблеми, пов'язані із матеріальним правом та недотриманням процедури виконання іноземних рішень. Зроблено висновок про необхідність удосконалення нормативного регулювання процедури виконання таких рішень.

Визначено, що оскільки виконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів, винесених в іноземній державі, обов'язково передусе визнання та надання дозволу на виконання таких рішень національними судами, то відповідні положення цивільного процесу є також частиною законодавства, що регулює транснаціональний виконавчий процес.

Ключові слова: транснаціональний виконавчий процес, міжнародний цивільний процес, визнання і виконання арбітражних та іноземних судових рішень, інститути транснаціонального виконавчого процесу.

Постановка проблеми. Транснаціональний виконавчий процес є новим поняттям в правовій доктрині, що завдяки шаленим темпам глобалізації та пришвидшення інтеграційних процесів претендує на окреме місце в системі права як підгалузь виконавчого процесу та потребує систематизації його норм та удосконалення правового регулювання.

В розумінні транснаціонального виконавчого процесу іноземний елемент може бути представлений в ряді форм, що є одночасно і інститутами транснаціонального виконавчого процесу, тобто відокремленою групою правових норм, що регулюють однорідні суспільні відносини, які виникають у виконавчому процесі і які пов'язані спільною особливістю. Однією із таких форм транснаціонального виконавчого процесу є здійснення виконавчого провадження щодо рішень судів чи інших юрисдикційних органів, винесених в іноземній державі.

Окремою формою транснаціонального виконавчого провадження є інститут виконання рішень міжнародних судових та несудових інституцій, компетенція яких визнана Україною, винесених щодо України, в тому числі на користь України та проти України, і проваджень щодо виконання рішень, винесених Європейським Судом, з прав людини.

Ціль статті. В статті ми зупинимось на аналізі особливостей та проблемах виконання в Україні судових рішень міжнародних арбітражних судів та рішень іноземних судів, що носять приватноправовий характер (далі – «рішення іноземних судів», «іноземні рішення»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання визнання та виконання в Україні іноземних судових рішень, в тому числі рішень міжнародних арбітражних установ, є доволі актуальними на даному етапі розвитку судової та правової систем. На жаль, часто національні

суди, не розуміючи специфіки розгляду цієї категорії справ та зважаючи на недоліки нормативного регулювання відповідної сфери, допускають ряд процесуальних порушень при їх розгляді. Це впливає, в першу чергу, на можливість та ефективність виконання таких рішень як загалом, так і в певній частині.

Деякі автори встановлюють визнання та приведення до виконання рішень іноземних судів інститутом цивільного процесу з іноземним елементом або інститутом міжнародного цивільного процесу [1]. Разом з цим, вважаємо, що, власне, виконання таких рішень на підставі виданих в Україні виконавчих документів є, в тому числі, й інститутом виконавчого процесу, й інститутом транснаціонального виконавчого процесу.

Так, розмежування понять визнання та виконання рішень іноземних судів проводять також й інші науковці. Зокрема, Т. Фортуну дає визначення поняттю **визнання іноземного судового рішення**, яке, на думку автора, необхідно розуміти як поширення законної сили, неспростовності, виключності рішення іноземного суду на територію держави, яка визнає це рішення. Автор також окремо дає визначення поняттю **виконання рішення іноземного суду**, під яким розуміється застосування засобів примусового виконання рішення іноземного суду в порядку, визначеному законодавством держави, на території якої виконується іноземне рішення [2].

Як зазначає Р. Ляшенко, комплексність виконавчого процесу зумовлена тим, що виконавчий процес включає звернення судового рішення до виконання, яке здійснюється у межах цивільного процесу та регламентується ЦПК, а приводиться судове рішення до безпосереднього виконання уже в межах виконавчого процесу та регламентується нормами Закону «Про виконавче провадження» [3].

Так, транснаціональний виконавчий процес, окрім Закону України «Про виконавче провадження», норми якого регулюють виконавчі правовідносини, містяться також в Цивільному процесуальному кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства України, Кодексі України про адміністративні правопорушення, Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» і багатьох підзаконних нормативних актах. Визнання та виконання рішень іноземних судів та інших прирівняних до них органів врегульовані положеннями Цивільного процесуального кодексу України, зокрема Розділом VIII «Про визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні», який регламентує порядок визнання та виконання рішення іноземного суду, що підлягає примусовому, та визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню [4].

До міжнародних угод, якими врегульовано правила транснаціонального виконавчого процесу в частині виконання рішень іноземних судів, належать двосторонні

та багатосторонні договори, підписані Україною, та угоди колишнього СРСР, які зберігають юридичну силу для України.

Серед науковців та юристів-практиків, що висвітлювали тему визнання та виконання іноземних судових рішень, в тому числі арбітражів, слід виділити таких як Л. Лунц та Н. Маришева, М. Богуславський, О. Євтушенко, Р. Ляшенко, Т. Фортуну, А. Карней, С. Курочкін, М. Горонков та інших вітчизняних та іноземних авторів.

В правовій доктрині приділяється значна увага питанням визнання та виконання іноземних, в тому числі арбітражних, судових рішень, разом з цим, ці дослідження більшою мірою стосуються вивчення такого визнання і виконання рішень, як стадії судового процесу, а не як форми чи інститути виконавчого процесу, чи, тим паче, транснаціонального виконавчого процесу. Це, певною мірою, є справедливим, оскільки Закон України «Про виконавче провадження» фактично не містить окремих норм, що регулюють «пряме» виконання рішень іноземних судів. Винятком є лише рішення Європейського суду з прав людини, які визнаються з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та не потребують окремого визнання і самі по собі є виконавчим документом.

Всі ж інші рішення іноземних судів для їх виконання в Україні (ті, що підлягають примусовому виконанню) повинні спершу визнаватись національним судом загальної юрисдикції, за результатами чого суд шляхом прийняття відповідної ухвали надає дозвіл на його виконання. На підставі відповідного рішення іноземного (в тому числі арбітражного суду чи іншого юрисдикційного органу) суду та ухвали про надання дозволу на його примусове виконання, що набрала законної сили, суд видає виконавчий лист, який виконується в порядку, передбаченому Законом України «Про виконавче провадження».

Слід зазначити, що положеннями ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження» встановлюється дещо відмінний від загального порядок відкриття виконавчого провадження для виконання рішень іноземних судів. Зокрема, згідно названої статті в такій категорії справ, державний виконавець відкриває виконавче провадження на підставі виконавчого документу у разі, якщо виконавчий лист надійшов від суду на підставі ухвали про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду [5].

При цьому, цікавим є те, що названий закон розмежує порядок відкриття виконавчого провадження за виконавчими листами, що видаються судами на підставі рішень арбітражного суду та тих, що видані на підставі іноземних судів. Так, згідно п. 1 ч. 2 ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження», дер-

жавною виконавчою службою підлягають реалізації такі виконавчі документи, як виконавчі листи, що видаються судами, і накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду та рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті і Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті. Виконавче провадження в таких справах відкривається за заявою стягувача. Таким чином, стаття 19 Закону встановлює особливий порядок звернення до виконання лише тих виконавчих листів, що видані за результатами визнання і надання дозволу на виконання рішень виключно іноземних судів, упускаючи при цьому особливості реалізації рішень міжнародних арбітражів, виконавчі листи видані за якими, як впливає, слід подавати в загальному порядку разом із заявою стягувача. Таким чином, незрозумілою видається позиція законодавця в частині розмежування порядку ініціювання приведення до виконання рішень іноземних судів та арбітражів в Законі України «Про виконавче провадження», в той час як цивільний процес уніфікує процедуру визнання та виконання таких рішень.

Видається за доцільне чітко регламентувати та уніфікувати порядок та підстави відкриття виконавчого провадження за цими двома типами рішень, як і в більшості іноземних юрисдикцій. Зокрема, наприклад, у Литві, якщо відповідне іноземне рішення вже визнано і дозволено до виконання на території Литовської Республіки, сам стягувач повинен пред'явити виданий виконавчий лист вибраного ним судовому приставу, на території діяльності якого боржник має місце проживання або знаходиться юридична особа, або перебуває майно боржника [6]. В Республіці Молдова уніфіковано підхід до виконання рішень іноземних судів та міжнародних арбітражних судів, хоча Виконавчим кодексом Республіки Молдова визначено виконавчі листи, видані на підставі рішень іноземних судів, та виконавчі листи, видані на підставі рішень міжнародних арбітражних судів, як дві окремі категорії виконавчих документів. Стаття 156 названого кодексу встановлює єдиний порядок та особливості виконання таких рішень [7].

Звертаючись до проблеми врегулювання питань надання дозволу на виконання рішення іноземних судів, арбітражів та інших відповідних органів в цивільному процесі, слід зазначити, що фактично саме на стадії розгляду клопотання про визнання та надання дозволу на виконання іноземного чи арбітражного рішення найбільшою мірою визначається можливість та процедура фактичного виконання такого рішення. Так, державний виконавець в своїй діяльності по реалізації виконавчих документів фактично обмежений положеннями Закону України «Про виконавче провадження» та змістом самого виконавчого документу. Тому саме від формулювання змісту такого документу дуже часто залежить «виконуваність» остаточного рішення.

Як зазначає в цьому контексті О.І. Євтушенко, у міжнародному праві не узгоджено межі і способи виконання рішень іноземних судів із національним законодавством, оскільки виконання деяких з них може бути не передбачене Законом України «Про виконавче провадження» або суперечити іншим нормативним актам України [8].

Наприклад, у зв'язку із обмеженням національної правозастосовної системи тими способами та процедурами стягнення, що чітко передбачені національним законодавством, та у зв'язку із неможливістю уніфікувати форми викладення резолютивних частин рішень, винесених в іноземних юрисдикціях, із національним виконавчим законодавством, часто виникають запитання, як вирішувати проблему невідповідності резолютивної частини таких рішень та передбачених національним законом способів їх виконання. Часто така проблема виникає не лише на етапі судового визнання і виконання рішення, а навіть на етапі звернення у виконавчу службу та проведення виконавчих дій.

Звісно, важливим є виявлення таких невідповідностей ще на етапі прийняття основного рішення, що підлягатиме виконанню в Україні, і приведення прохальної частини вимог стягувача у відповідність із формами захисту прав та способами виконання, що передбачені національним законодавством. Зокрема, з метою удосконалення правозастосовної практики та результативності виконання судових рішень, доцільним видається виокремлення та аналіз таких **ключових процесуальних проблем визнання та виконання рішень** судів чи інших юрисдикційних органів, винесених в іноземній державі, а також міжнародних арбітражів.

Неможливість виконання рішення в іноземній валюті

Згідно ч. 8 ст. 295 ЦПК України, якщо в рішенні іноземного суду суму стягнення зазначено в іноземній валюті, суд, який розглядає це клопотання, визначає суму в національній валюті за курсом Національного банку України **на день постановлення ухвали**.

Разом з цим, з такою примусовою конвертацією іноземної валюти в національну по курсу, що діяв станом на день постановлення ухвали, створює ряд правозастосовних проблем та дозволяє фактично в повній мірі виконати рішення іноземного суду чи арбітражу. Так, першою проблемою є зміна іноземного рішення по його суті національним судом, що заборонено процесуальним законодавством. Крім того, проблемою є потенційна втрата на різниці в курсі при постановленні ухвали і фактичному виконанні рішення виконавчою службою. Але чи не найбільшою проблемою являється виконання такого рішення про стягнення коштів, конвертованих в іноземну валюту, на користь нерезидентів, які не мають гривневих рахунків. Вважаємо за необхідне передбачити можливість виконання рішень в тій валюті, що передбачена іноземним або арбітражним рішенням.

Неузгодженість щодо порядку виконання рішень, винесених щодо кількох відповідачів

Згідно з п. 1 ст. 392 ЦПК України, питання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду розглядається судом за місцем проживання (перебування) або місцезнаходження боржника. Разом з цим, чинне законодавство та судова практика не містить роз'яснень щодо порядку виконання рішень, винесених одночасно щодо кількох відповідачів.

Видається, що у такому випадку існує два способи вирішення цієї ситуації. По-перше, можливе звернення із окремими клопотаннями залежно від кількості відповідачів, з яких арбітражним рішенням присуджено стягнути кошти на користь позивача за місцем знаходження кожного із них або їх майна. При цьому, відповідне клопотання повинно містити посилання на надання дозволу на примусове виконання арбітражного рішення в частині, що стосується кожного з боржників. По-друге, можливо звертатись в один суд (на вибір заявника) за місцем знаходження одного із відповідачів чи його майна із врахуванням вимог щодо виключної підсудності та вирішувати спір в одному провадженні. Разом з цим, в клопотанні слід вимагати, щоб виконавчі листи були видані відносно кожного із відповідачів.

Неможливість стягнення неустойки в розмірі, визначеного рішенням, без зазначення її остаточної «твердої» суми в арбітражному/ іноземному рішенні

Однією із проблем, з якою стикаються юристи-практики при визнанні та виконанні судових рішень, винесених в інших юрисдикціях, є неможливість виконання в повному обсязі рішень, що стосуються стягнення з боржника неустойки за весь період заборгованості до моменту фактичної виплати, якщо така сума не виражена в «твердій» величині. Рішення в цій частині не може бути повністю виконане в Україні, адже виконавча служба позбавлена повноважень самостійно визначати суму, що підлягає стягненню. Слід зазначити, що, зважаючи на строки судового та виконавчого провадження, в результаті ніколи не є можливим повне виконання відповідних рішень в частині стягнення таких сум, що нараховуються за весь період заборгованості до моменту фактичної виплати.

Разом з цим, сам суд фактично позбавлений права змінювати чи переглядати рішення при розгляді клопотання про визнання і виконання рішення іноземного суду, що також стосується і самостійного визначення «твердої» суми до сплати.

Таким чином, відповідна проблема виконання рішення, в якому зазначено відповідний спосіб стягнення пені чи процентів за користування коштами, залишається законодавчо не врегульованою та не роз'ясненою. Невідомо, яким чином, повинна визначатись така сума та станом на який час (подання клопотання, винесення ухвали, дата винесення рішення, що виконується, інша дата). Видається, що виходом із цієї ситуації є надання відповідних повноважень з розра-

хунку остаточної суми, що підлягає стягненню органам Державної виконавчої служби.

Неможливість визнання проміжних судових актів

Оскільки, згідно з нормами цивільного процесуального законодавства, а саме положень ст. 390 ЦПК України, встановлено можливість виконання саме рішень іноземних судів та інших інституцій, то, відповідно, в правозастосовній практиці складнощі виникають при визнанні і виконанні проміжних судових актів, як то ухвали чи постанови про вжиття запобіжних чи забезпечувальних заходів і т.п. Існує негативна практика відмов від визнання та виконання таких актів, винесених міжнародними арбітражними інституціями, так як такі ухвали не є остаточними судовими рішеннями, що підлягають визнанню і виконанню в розумінні цивільно-процесуального законодавства.

Аналогічна проблема існує і в Російській Федерації. Зокрема, як зазначає С. Курочкін, рішенням суду іноземної держави, яке може бути приведено у виконання в Російській Федерації, є судовий акт, винесений по суті спору або справи: рішення судів загальної юрисдикції у цивільних справах, вироки по справах в частині відшкодування шкоди, заподіяної злочином, рішення у справах з економічних спорів, інші справи, пов'язані із здійсненням підприємницької та іншої економічної діяльності; судова практика йде шляхом неможливості приведення у виконання інших, крім рішень, актів судів іноземних держав, прийнятих ними до або після розгляду спору по суті, ухвал, в тому числі ухвал про забезпечення позову [9].

Така правова неврегульованість негативно, на нашу думку, впливає на виконання іноземних рішень в Україні та виконання міжнародних зобов'язань Україною. Вважаємо за доцільне доповнити відповідну статтю Цивільного процесуального кодексу України положеннями, які б чітко передбачали можливість визнання та виконання проміжних судових актів та передбачали б скорочену або особливу процедуру їх визнання та надання дозволу на виконання, що зумовлено метою їх прийняття. Вважаємо також за доцільне закріпити спеціальний порядок виконання ухвал про надання дозволу на виконання, виданих на підставі таких проміжних судових актів, зокрема так званих «interim measures» (англ. проміжні заходи) та інших актів, в Законі України «Про виконавче провадження», встановивши, що такі ухвали національних судів є самі по собі виконавчим документом (за аналогією з ухвалами про вжиття заходів забезпечення позову, наприклад), що значно пришвидшило б можливість фактичного виконання таких проміжних актів.

Можливість розгляду клопотання про визнання і надання дозволу на виконання рішення іноземного суду чи арбітражу всіх трьох інстанціях та недотримання строків розгляду таких справ районними судами

На сьогодні можливим є розгляд клопотання про визнання і надання дозволу на виконання рішення іноземного суду чи арбітражу у всіх трьох національних судових інстанціях, що, в сукупності з надто довгим строком судового розгляду справи в районному суді, дає можливість недобросовісному боржнику істотно відтермінувати оплату заборгованості, а інколи навіть вивести активи або ліквідуватись (для юридичних осіб), що унеможливило фактичне виконання рішення.

Слід зазначити, що Закон України «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів» від 29.11.2001 року, який втратив чинність у вересні 2005 року, передбачав дещо відмінний порядок звернення до національних судів із клопотаннями про визнання та надання дозволу на виконання рішення іноземного суду, зокрема встановлював, що такі клопотання слід подавати одразу до відповідного апеляційного суду, в залежності від територіальної підсудності. Така процедура була зумовлена процесуальною економією, оскільки виключала одну інстанцію, а також дозволяла виконувати такі ухвали одразу після прийняття, так як рішення, ухвалені апеляційною інстанцією, набирають чинності з моменту їх проголошення.

Ще одним із способів затягування розгляду відповідних клопотань є оскарження ухвали про відкриття провадження у справі, зокрема із підстав їх непідсудності визначеному стягувачем суду, що не сприяє вчасному виконанню рішення, а відповідні зауваження щодо непідвідомості цілком можуть бути розглянуті в процесі розгляду клопотання по суті.

Вважаємо за доцільне задля процесуальної економії виключити можливість перегляду відповідних ухвал про визнання і надання дозволу на виконання рішень іноземних судів в усіх інстанціях, встановивши апеляційну інстанцію як першу в такій категорії справ або виключивши можливість їх касаційного перегляду. Крім того, вважаємо за доцільне скоротити строк розгляду відповідних клопотань національними судами та передбачити неможливість оскарження ухвал про відкриття провадження у справі.

Окрім визначених вище процесуальних проблем, існує **ряд проблем, пов'язаних, власне, із матеріальним правом та недотриманням процедури виконання іноземних рішень**, що впливають на ефективність визнання та виконання таких судових рішень, винесених в іноземних юрисдикціях або арбітражними судами.

Розгляд правильності рішення по суті та зміна рішень

Національний суд всупереч вимогам міжнародних договорів, національного законодавства та судових роз'яснень все ще часто досліджує недотримання певних формальних вимог, яким повинні відповідати такі судові рішення, що винесені в іноземних юрисдикціях або арбітражних судах, а розглядає справу по суті, пере-

глядаючи таким чином остаточне арбітражне або іноземне рішення, що нівелює міжнародні аспекти таких рішень та позбавляє їх особливого статусу. Більше того, при такому розгляді суди нерідко надають перевагу нормам національного права перед нормами іноземного права, мотивуючи цим неправильність висновків іноземного суду.

Ненадання пріоритету нормам міжнародного права перед нормами національного законодавства

Суди часто застосовують положення Цивільного процесуального кодексу України, незважаючи на наявність міжнародних угод, що повною мірою регулюють процедуру визнання іноземного або арбітражного рішення.

Як зазначає М. Горонков, якщо виходити із беззастережного пріоритету міжнародної норми, то у випадках, коли міжнародний договір передбачає більш обтяжливі умови для визнання рішень суду або арбітражного суду договірних держав в порівнянні з внутрішніми нормами зазначених держав, то такий договір набуває характеру санкції, що явно не відповідає меті його укладення [10].

Разом з цим, ми не погоджуємось із таким твердженням, оскільки основною метою укладення міжнародного договору є встановлення уніфікованого режиму регулювання певної категорії правовідносин задля забезпечення надання одних і тих же прав суб'єктів відповідних територій. Більше того, зважаючи на конституційно-закріплені пріоритет норм міжнародних договорів, вважаємо, що невиконання таких норм не може виправдуватись ані нормами національного права, ані жодними іншими аргументами щодо доцільності.

Відсутність чіткого визначень змісту «національні інтереси» та «публічний порядок» в контексті саме неможливості виконання іноземних або арбітражних рішень

Згідно ст. 396 Цивільного процесуального кодексу України, клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду не задовольняється у випадках, якщо виконання рішення загрожувало б інтересам України та інших випадках, передбачених міжнародними договорами.

Наприклад, Договір між Україною та Монголією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах передбачає, що у визнанні й виконанні рішення суду може бути відмовлено, якщо те або інше може заподіяти шкоду суверенітету, безпеці чи публічному порядку Договірної Сторони, до якої звернено клопотання. Під публічним порядком у цьому та інших випадках, коли незаподіяння йому шкоди обумовлює можливість визнання й виконання рішення, належить розуміти правопорядок держави, визначальні принципи і засади, які становлять основу існуючого в ній ладу, стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканності, основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо [11].

Згідно норм іншого міжнародного договору, а саме ст. 5 Конвенції про визнання й виконання іноземних

арбітражних рішень 1958 р., у визнанні та приведенні до виконання арбітражного рішення може бути відмовлено, якщо компетентна сторона (держава), знайде підстави вважати, що визнання та виконання такого рішення суперечитиме публічному порядку відповідної держави [12].

Стаття 288 Цивільного кодексу України визначає зміст поняття «публічний порядок», але в контексті недійсності правочинів, передбачаючи, зокрема, що правочин вважається таким, що порушує публічний порядок, якщо він був спрямований на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина, знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, Автономної Республіки Крим, територіальної громади, незаконне заволодіння ним. Разом з цим, таке визначення не зовсім стосується питань можливості виконання іноземних рішень, тому вважаємо за доцільне додатково роз'яснити зміст поняття «публічний порядок», власне, в цьому контексті у відповідних судових роз'ясненнях.

Вважаємо за необхідне звернутись до світової практики в питанні визначення поняття «публічний порядок» та «інтереси держави». Так, з метою забезпечення уніфікованого тлумачення та застосування застереження про публічний порядок Комітетом з міжнародного комерційного арбітражу Асоціації міжнародного права (ILA) було розроблено 16 рекомендацій щодо застосування державними судами положення про публічний порядок при визнанні та приведення у виконання міжнародних арбітражних рішень, які були остаточно затверджені Резолюцією № 2/2002 (ILA Resolution on Public Policy 2002) [13].

Як зазначає О. Фелів, тлумачення «публічного порядку» повинно розглядатись як суверенне право держави та таке, що не перешкоджає та не ускладнює взаємне визнання [14].

В Російській Федерації також не існує єдиного законодавчого визначення поняття «публічний порядок», разом з цим, у судовій практиці в різний час в якості складових публічного порядку були визначені такі елементи, як дотримання законності при здійсненні правосуддя, обов'язковість судових актів, неприпустимість довільного втручання кого-небудь у приватні справи, необхідність безперешкодного здійснення цивільних прав, рівність учасників, недоторканність власності, свобода договору, співмірність заходів цивільно-правової відповідальності винному правопорушенні [9].

Важливий аспект в контексті відмови у визнанні та виконанні рішення з посиланням на публічний порядок визначає А. Корочкін, акцентуючи на тому, що, перевіряючи міжнародне арбітражне рішення на відповідність публічному порядку своєї держави, суд повинен проаналізувати лише наслідки визнання і приведення у виконання іноземного судового акта, а не займатися виявленням дефектів рішення, яке саме по собі

іноземне арбітражне рішення ніяк не може суперечити публічному порядку. Оскільки лише його виконання може призвести до порушення громадського порядку, то слід оцінювати в контексті публічного порядку тільки виконання цього рішення, а не саме рішення [15].

Висновки. В результаті проведеного дослідження проблем надання дозволу на виконання та самого виконання рішень, винесених судами або іншими юрисдикційними органами іноземних держав, а також міжнародними арбітражними судами, ми приходимо до висновку, що такі проблеми є наслідком недостатнього нормативного регулювання та браку роз'яснень щодо порядку вирішення відповідної категорії справ та виконання рішень в таких справах, наслідком обмеження повноважень виконавчої служби та відсутністю спеціального порядку виконання таких рішень на стадії виконавчого провадження, а також наслідком встановленого законодавством занадто тривалого і складного порядку визнання та виконання відповідних рішень.

Допустимість визнання і виконання іноземного судового рішення визначається внутрішнім законодавством України, зокрема нормами цивільного процесуального кодексу, а також міжнародними договорами, а сам процес виконання таких рішень визначається Законом України «Про виконавче провадження». Також можна зробити висновок, що оскільки виконання рішень судів чи інших юрисдикційних органів, винесених в іноземній державі, обов'язково передуює визнання та надання дозволу на виконання таких рішень національними судами, то відповідні положення цивільного процесуального кодексу є не лише частиною законодавства, що регулює міжнародний цивільний процес, але й частиною транснаціонального виконавчого процесу.

Список використаної літератури

1. Євтушенко О. Особливості визнання та виконання рішень іноземних судів : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Євтушенко О. – Київ, 2005. – 210 с.
2. Фортуна Т. Поняття та правова природа визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні, 2011. – С. 41–44.
3. Ляшенко Р. Приведення судових рішень у цивільних справах до примусового виконання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ляшенко Р. – К., 2001. – 199 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 40–41. – Ст. 492.
5. Закон України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 24. – Ст.207.
6. Карней А. Признание и исполнение иностранных судебных решений в Литве // Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь. – 2008. – № 11. – Ст. 96.
7. Исполнительный кодекс Республики Молдова от 24.12.2004 № 443 [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=286114&lang=2>.

8. Євтушенко О. Особливості визнання та виконання рішень іноземних судів : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Євтушенко О. – Київ, 2005. – 210 с.

9. С. Курочкин. Особенности рассмотрения судами дел о признании и приведении в исполнение решений иностранных судов // Российский судья. – 2007. – № 10. – С. 32.

10. Горонков М. Об отдельных вопросах деятельности суда при рассмотрении заявлений о признании и приведении в исполнение решений иностранных судов и иностранных арбитражных решений по хозяйственным (торговым) делам // Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь. – 2005. – № 3. – С. 67.

11. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 № 12 [Елек-

тронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99/conv/print1391880595172040>.

12. Конвенція ООН з визнання та приведення у виконання іноземних арбітражних рішень від 10 червня 1958 року (Нью-Йоркська конвенція 1958 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_070.

13. ILA Resolution on Public Policy 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newyorkconvention.org/publications/full-text-publications/general/ila-resolution-on-public-policy-2002>.

14. Фелів О. Взаємне визнання і виконання судових рішень: на прикладі України та Німеччини // Юридичний журнал. – 2010. – № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3737>.

15. Корочкин А. Применение оговорки о публичном порядке при рассмотрении дел о признании и приведении в исполнение решений иностранных судов и иностранных арбитражных решений // Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь. – 2007. – № 5. – С. 46.